

۱۰ سال پس از طرح تحول سلامت

طرح تحول نظام سلامت ایران، پس از استقرار نظام مراقبت اولیه سلامت در ابتدای دهه ۶۰، یک بار دیگر نشان داد که ظرفیت اقدامات بزرگ برای پاسخگویی به بزرگ‌ترین نیازهای اجتماعی کشور وجود دارد اما نیازمند تدابیر حاکمیت، تداوم حمایت راهبردی و تلاش مستمر مدیران و ارائه‌دهندگان خدمات سلامت است، امری که متأسفانه در چشم‌انداز فعلی بسیار دور از دسترس می‌باشد.

به گزارش سایت خبری پرسون، محسن اسدی لاری استاد دانشگاه علوم پزشکی ایران در یادداشتی نوشت: درست ۱۰ سال پیش، پانزدهم اردیبهشت ۱۳۹۳ طرح تحول سلامت آغاز شد؛ طرحی که از یک‌سو، تعهد دولت امید و از سوی دیگر، بخشی از تکلیف جهانی در زمینه تامین «پوشش همگانی سلامت» بود.

استقبال مردم و کادر درمان در روز اول اجرای طرح، موجی از شگفتی و نابوری بود: در زمانی که انتظار داشتند ساعت‌ها برای تهیه وسایل و تجهیزات بیمارستانی، دارو یا حتی وسایل همراه بیمار بستری، از این سو به آن سو بروند، در شهر حیران و سرگردان باشند و مبالغ گزافی بپردازند، بیماران به راحتی و فقط با هزینه ۱۰٪ از کل صورت‌حساب هزینه‌های بستری و حداکثر ۶٪ از هزینه خدمات سرپایی در بیمارستان‌های دولتی و دانشگاهی، ترخیص می‌شدند و رضایت از خدمات درمانی در اقصا نقاط کشور به بیش از ۸۰٪ رسید که حتی در مراکز خصوصی هم بی‌نظیر بود.

تامین پرستار، پزشک و متخصص برای تمامی بیمارستان‌ها و مراکز بهداشتی درمانی، الزام بیمارستان‌ها برای تامین اقلام مصرفی بیماران برای جلوگیری از سرگردانی همراهان بیمار در شهر، گسترش بیمه سلامت به همه اقشار مردم، کاهش شدید هزینه کمرشکن سلامت به حدود ۳٪ جمعیت، جمع شدن پدیده زشت «زیرمیزی»، بهینه‌سازی بیمارستان‌ها و مراکز جامع خدمات سلامت و خانه‌های بهداشت در سراسر کشور، بهینه‌سازی ناوگان اورژانس پیش بیمارستانی و تخصیص ده‌ها پایگاه بالگرد اورژانس، افزایش چشمگیر خدمات زایمان طبیعی در سراسر کشور، ارتقای خدمات سلامت اولیه در سراسر کشور و ده‌ها نوع خدمت جدید در مراقبت اولیه و ثانویه سلامت، که به نظر نگارنده، مهم‌ترین آن اقدامات، ادغام عملی اهداف پیشگیری از بیماری‌های غیرواگیر و سلامت روان در مراقبت‌های اولیه سلامت بود.

تامین و ترویج این همه خدمات در نوع خود تحول عمیق و انقلاب در نظام خدمات سلامت ایران بود که کاملاً در سمت و سوی نفع فقرا، نیازمندان و دهک‌های ضعیف جامعه و از ابتدا مورد توجه اکید کشورها و سازمان‌های بین‌المللی و به ویژه سازمان جهانی بهداشت واقع شد. اقدامات طرح تحول سلامت در ده‌ها برنامه سلامت اولیه، ده‌ها برنامه درمانی، هزاران پروژه عمرانی، صدها برنامه آموزش پزشکی، پژوهشی، دانشجویی، دارویی، غذایی و فناوری که تأثیرات مستقیم بر ابعاد مختلف زندگی مردم داشت، با مدیریت توانمند دکتر هاشمی و حمایت دولت در دو سال اول با تمام توان ادامه یافت و همزمانی با برجام و آمد و شدهای فراوان سرمایه‌گذاران خارجی و ایرانی، نویدبخش آینده‌ای روشن در دل‌های دردمند مردم به ویژه محرومان و نیازمندان و نیز انگیزه فراوان در ارائه‌دهندگان خدمت و نیروهای تخصصی سلامت، بود. براساس تحلیل رسمی سازمان جهانی بهداشت، هزینه‌های مستقیم دولت در نظام سلامت از ۳۲٪ در ابتدای دهه ۹۰ به ۵۴٪ در سال ۱۳۹۵ افزایش یافت که این افزایش توجه دولت، مستقیماً موجب کاهش پرداخت از جیب مردم گردید.

گزارش رسمی و تحلیل جامع سازمان جهانی بهداشت که در قالب کتاب «تحول نظام سلامت ایران» در سال ۱۳۹۸ منتشر شد، حاکی از سرمایه‌گذاری ۳ میلیارد دلاری دولت در نظام سلامت بود که به معنای سهم ۸.۱ درصدی از تولید ناخالص ملی است که در قبل و بعد از آن دوران، هیچ سابقه‌ای در کشور نداشت. به تعبیر سازمان جهانی بهداشت، نظام سلامت ایران آمادگی کامل برای رسیدن به اهداف «پوشش همگانی سلامت»، ایجاد نظام سلامتی کارآمد برای فردا، نوسازی ساختارهای فیزیکی (سازه‌ها) و عملکردی نظام سلامت و نهایتاً پاسخگویی به نیازهای سلامت مردم در سال‌های آتی داشت.

ساختار جدید نظام سلامت که حاصل توجه دولت به مهم‌ترین نیاز اجتماعی کشور در ابتدای دهه ۹۰ و نتیجه پیگیری، تدابیر و تلاش بی‌وقفه وزیر و همکارانش در سال‌های ابتدایی دولت یازدهم بود، متأسفانه با دو ابربحران پاندمی کووید و تداوم کاهش شدید درآمدهای کشور ناشی از تحریم‌ها که آن‌هم ناشی از رویکرد خلاف مصالح مردم در سیاست خارجی است و نیز با تغییر رویکرد حمایتی دولت از طرح تحول سلامت، دچار افت محسوس شد تا آنجا که در شرایط فعلی، متأسفانه تقریباً تمامی دستاوردهای افتخارآمیز آن دوران، از بین رفته و سبد هزینه مردم، مملو از هزینه درمان و دارو و بازگشت پدیده زیرمیزی به دلیل عدم توجه دولت به تعرفه‌های واقعی خدمات درمانی شده است.

طرح تحول نظام سلامت ایران، پس از استقرار نظام مراقبت اولیه سلامت در ابتدای دهه ۶۰، یک بار دیگر نشان داد که ظرفیت اقدامات بزرگ برای پاسخگویی به بزرگ‌ترین نیازهای اجتماعی کشور وجود دارد اما نیازمند تدابیر حاکمیت، تداوم حمایت راهبردی و تلاش مستمر مدیران و ارائه‌دهندگان خدمات سلامت است، امری که متأسفانه در چشم‌انداز فعلی بسیار دور از دسترس می‌باشد.